H22 – Foderstruktur og god mavesundhed ved søer

Struktur i foderet til søerne er vigtigt af hensyn til mavesundheden. Manglende struktur i foderet giver forandringer i mavesækken og i værste tilfælde kan dette føre til dødsfald ved søerne.

Som hjemmeblander bør du tjekke formalingsgraden hver 14. dag.

1. Foder mod mavesår

- Groft formalet melfoder, mindst 15 % over 2 mm.
- Færdigfoder med ca. 20 % valset korn tilsat efter pelletering.
- Ekspanderet foder.
- Pelleteret foder, hvor kornet er groft formalet.

2. Foderstrategi mod mavesår

- Polte: Restriktiv fodring giver færre mavesår end ad libitum fodring med pelleteret foder.
- Drægtige søer: Ens mavesundhed ved én og to daglige fodringer.

Groft medfoder sikrer god holdbarhed hos polte og søer.

3. Symptomer på mavesår

- Enkelte blege og utrivelige søer.
- Stort huldtab ved nogle af søerne.
  Mange søer går fra foderet, opkastning ved fodring.
  Sort og knoldet gødning.
  Pludselige dødsfald.
  Stiger frekvensen af én eller flere af ovenfor nævnte symptomer, bør problemet undersøges med en mave-USK af mindst 20 mavesække.

Tilsæt valset korn udenom pillen for at sikre bedre struktur i foderblandingen.

H22 – Foderstruktur og god mavesundhed ved søer

Som hjemmeblander skal formalingsgraden kontrolleres løbende ved at benytte Bygholm-sigten. Der skal kontrolsigtes hver 14. dag. Sigtningen skal foretages på formalet korn inden tilsætning af fedt, mineraler og sojaskrå.

Optimal sigteprofil til søer ved brug af Bygholmsigten/Bygholm-2 sigten - Resultat				
Under 1 mm	1-2 mm	Over 2 mm	Hele kerner (ja/nej)	Avner/skaller over 2 mm (ja/nej)
50 %	35 %	15 %	Nej	Nej

Benyttes Bygholmsigten skal rystes i fem minutter. Bygholm-2-sigten skal der rystes to minutter. Se mere i Hjemmeblandermanagement - H7.

Fodres der med færdigfoder er der flere muligheder for at sikre god foderstruktur til søerne:

- **Valset korn udenom pillen.** Ved at tilsætte cirka 20 % valset korn udenom pillen, vil det påvirke mavesundheden i den positive retning.
- **Ekspandat.** Flere firmaer tilbyder ekspandat. Det er varmebehandlet foder, der i stedet for at være blevet pelleteret, er blevet ført igennem en ekspander. Strukturen ligner typisk ymerdrys. Effekten på mavesundheden er meget afhængig af, hvilken formalingsgrad der er anvendt fra foderstoffirmaets side. Bemærk at ekspandatfoder har en lavere vægtfylde end almindelig pillefoder, derfor er det vigtigt at lave kontrolvejning fra foderautomaterne.

Symptomer på mavesår:

- Gødningsfarve og -konsistens. Søer med blødende mavesår vil have en sort og knoldet gødning.
- Blege søer. På grund af indre blødninger kan en bleg so være tegn på et dyr med mavesår. Hvis der er mange blege søer, bør dette undersøges nærmere via en USK-mave.

Laboratoriediagnostik i form af USK-mave. Denne udvidede sundhedskontrol kan give et bud på den aktuelle mavesundhed i besætningen. I praksis udføres USK-mave ved at der foretages obduktion og vurdering af maverne fra mindst 20 slagtesøer - gerne i forskellig alder - så resultatet bliver så repræsentativt som muligt. Besætningsdyrlægen kan vejlede nærmere om, hvordan USK-mave sættes i værk.

USK på maver - Veterinært Laboratorium Kjellerup

Graduering af maveforandringer og beregning af mavesårsindex.

Nedenstående tabel gælder kun for mavens hvide del, dvs. den del, hvor spiserørets indmunding findes.

Aktuelle forandringer

Forandring	Forklaring	Grad	Fund	Sår-index
Ingen forandringer	Mavens hvide del er hvid, glat og smidig.		Mavens hvide del er hvid, glat og smidig	0
Forhorning	Slimhinden i mavens hvide del ændrer gradvis struktur (forhærdes) til fligede nydannelser.	1	Let grad < 1mm	1
		2	Let grad 1-3 mm	2
		3	Papillomatøse > 3 mm	3
Erosioner	Vævstab i slimhindens øvre lag. Nerver og blodkar er ikke beskadiget.	1	Erosion < ½ cm i diameter	4
		2	Erosion ½ - 2 cm i diameter	5
		3	Erosion > 2 cm i diameter	5
Sår	Vævstab i slimhindens dybere lag. Nerver og blodkar er blotlagt og evt. beskadiget.	1	Små overfladiske sår < ½ cm	6
		2	Mellemstore sår ½ - 2 cm eller mindre, hvis de er dybtgående	7
		3	Store sår > 2 cm eller mindre, hvis de er dybtgående	8

Afhelede forandringer

Forandring	Forklaring	Grad	Fund	Ar-index
Ingen forandringer	Mavens hvide del er smidig.	0	Mavens hvide del er smidig	0
Ar	Ved heling af sår sker der en arvævsdannelse, der føles som en forhærdning af vævet og mavens hvide del bliver uelastisk.	1	En eller flere fibrøse strenge mærkes perifert	6
		2	Fibrøse strenge danner en næsten cirkulær struktur, der kan være let eftergivende	7
		3	Fibrøse strenge danner en cirkulær, fast struktur	8
Striktur	I de mest udtalte grader af forhærdningen, forsnævres spiserørets indmunding til en snæver uelastisk åbning.	1	Spiserørets diameter >½ cm	9
		2	Spiserørets diameter < ½ cm	10

Betydningen af forandringerne for grisenes velfærd og produktivitet er usikker, da der mangler forskning på området. Med vore farvekoder har vi forsøgt at komme med et bud. Det skal understreges, at det ikke er baseret på eksakt forskning.

Grøn: Normale eller tilnærmelsesvis normale anatomiske forhold.
Gul: Lette forandringer, der kan være forstadier til større forandringer.
Orange: Mellemstore forandringer.
Rød: Udtalte forandringer.